

רצא א מזוזות יחיד וכו'. נריימא פרק קמא דיומא (דף י"ב) ופירש רש"י נדקת שמא נרקה או נגנבה ושל רבס אין להטריח עליו הרבה שאל טעמא יהא כל אחד אומר יעשו חמרי.

רצא פרטי רמזי דיניס החבוארים בזה הסימן [ב] השכיר לו בית בחזקת שיש לו מזוזה ולא היה לו: המשכיר ביתו לגוי נוטל מזוזה בידו ויוצא:

וגראה לאפילו בית שיש בו הרבה בעלי חמס ועושין יחד מזוזה א מזוזות יחיד נבדקת פעמיים בשבע שנים וש"ל רבס אחת בפעם הסמוך לרשות הרבס נקראת של יחד דאין נקרא של רבס אלא דשערי חלירות ומדינות ועירות והכי משמע מפירוש רש"י (שם ד"ה) ושל רבס): השוכר בית מחבירו וכו'. נמליעא סוף פרק השואל הנאמרו נסימן רפ"ט (סעי' ז) [ג]:

פעמיים ביוב"ל. נריימא פרק קמא דיומא (י"ב). ופירש רש"י של רבס פעמיים כיוול דכל דבר שהוא של רבס אין להטריח עליו הרבה שאל טעמא יהא כל אחד אומר יעשו חמרי:

סימן רצא

פרטי רמזי דיניס החבוארים בזה הסימן

[א] מאי זה זמן לאי זה זמן נבדקת: [ב] חיוב מזוזה על השוכר ואם יטלנה בידו כשיצא: [ג] מי הם חייבים במזוזה:

א מזוזות יחיד נבדקת פעמיים בשבע שנים (א) ושל רבס פעמיים א ביוב"ל: ב (ג) השוכר בית מחבירו חייב השוכר לקבוע בו ב מזוזה ולתקן מקום קביעתה. (ג) ולא יטלנה בידו כשיצא. (ד) ואם שכרו מגוי נוטלה כשיצא:

ב השוכר בית מחבירו חייב השוכר לקבוע בו מזוזה. נריימא נמליעא סוף פרק השואל (קג): ופ"ש ולתקן מקום קביעותה. שם (ק"ה): נעילא דאופשיטא: וכתב ה"ר מנוח ומסתברא שאפילו השכירו בחזקת שיש לו מזוזה ואין לו לא היה מקם טענת דאמרין גריש פסמים (ד): ניחא ליה לאיניש למעבד מלוה בין

ג וצ"ל יב"לנה וכו'. שם נריימא מביא מעשה על זה נאמר שנטלה בידו ולא וקבר אשתו ושני בניו וכמנו המוספות לשם הא דאסור במזוזה טפי מלניח דמטילין מנגד לנגד שאני מזוזה לפי שעל ידי שיטלנה ואל המזיקין נאין לבית וכלאו מזיק אותן שדורו בבית. ולפי זה חייב הנא לדור בביתו אחריו לשלם לראשון דמי המזוזה שהניח בביתו וכן כתב הר"ר מנוח מביאו בית יוסף:

גופיה בין נממוניה: ופ"ש וצ"ל יב"לנה בידו כשיצא ואם שכרו מגוי נוטלה כשיצא. נריימא נמליעא סוף פרק השואל (קכ). וכמנו המוספות. (שם ק"ה): ד"ה לא לא יטלנה ולא אף על גב דאמר שמואל (שם כג) דמטילין מנגד נבי מזוזה אסור לפי שהמזיקין נאין בבית שיש לו מזוזה וכשנטלה כאלו מזיק אותן שדורו בבית. וכתב ה"ר מנוח על הא דלא יטלנה בידו ואל שאם הראשון מקפיד על דמיה טוב לשלמה לו אצל אן מוטיאין ה. והא דאמרין דאם שכרו מגוי נוטלה כשיצא כתב ה"ר מנוח דהוא הדין אם הימה של ישראל והשכירה לגוי דנוטלה בידו כשיצא ופשוט הוא (ב):

דרכי משה

רצא (א) וכן הוא בהג"ה אשיר"י הן פרק במה מדליקין (שבת פ"ב ס"ז) הן דאין נוטלין מזוזה מבית לבית: (ב) כתב במהרי"ל (מנהגים הלכות מזוזה ע"י תקצנ אות ד) דנשאל ממנו אם רשאים ליתן מזוזה לשר אחד שביקש מאד לקבוע על פתח המבצר ונדר להיטיב בעבור זה לכל היהודים ז' כל ימיו ואם ימאנו ח"ו תיפוק ממנו חורבה ואמר מהרי"ל שהשיב בחשובה (שו"ת מהרי"ל הדרשות ס"י כג) כבמה ראיות ברורות שאסור ליתן מזוזה לגוי עכ"ל. ונראה לי דהכל לפי הענין דאם היה לחוש לאיבה מגוי שרי דהא התירו כמה דברים משום איבה הן):

אפשר לחתוך רק כרי צורך התיקון ולא יהיה גנאי לספר תורה שתראה יריעה אחת ארוכה מחברתה או היה נראה להתיר כי בלי ספק מעלה היא כי בתחילה גליון ואחר כך מגוף הספר אבל לחתוך ולהניח השאר אינו נראה עכ"ל. אמנם בתשובת בר ששת סימן ל"ב כתב אף על פי שהספר תורה היא קרועה וצריכה גניזה אסור ליקח מגליונותיה לכתוב עליהן מזוזה כל שכן דרבק בה קרע ספר תורה דאז אינו משמש רק מעשה דבק בעלמא עכ"ל. ואפשר לומר דבאי אפשר לתקנה אף הריב"ש מודה דשרי:

פרישה

(ג) השוכר בית מחבירו חייב השוכר לקבוע בו מזוזה. אפילו שכר על מנת שיהא בו מזוזה משום דניחא ליה לאיניש דעביד מלוה בין גופיה בין נממוניה, רבינו מנוח. ואף על גב דשחזר מהשכירות ממנו זה ואומר נהיא שאינו רוצה לפנות המלוה מכל מקום אמרין טדלי שחזר מטעם אחר אלא שמולה הטעם מנת המזוזה וכמ"ס נהלות פסם סימן תל"ז (פרשה אומ ו'): (ג) וצ"ל יב"לנה בידו. (כמס המוספות אף על גב דאמר שמואל דמטילין ניחא מנגד לנגד נבי מזוזה אסור לפי כו'. עכ"ה) כשיצא. לפי שהמזיקין נאין לבית שאין לו מזוזה וכשנטלה כאלו מזיק אותן שדורו בבית. ואם מקפיד על דמיה טוב לשלמה לו (אצל אן מוטיאין), רבינו מנוח. וכ"כ לקמן (סוף משפט) נסימן ש"ד הן): (ד) ואם שכרו פעכו"ם כו'. והוא הדין אם משכרו

(ג) לפי שאין מורדין מקדושה חסורה כו'. לפי מה שכתב רבינו לעיל נסימן רפ"ט (ולג) שאם כתב המזוזה בשני עורות ודקס יחד פסולה וכתב גם כן (שם ולג): שאם הגיה אפילו אות אחת פסולה שצריך שיכמוז דוקא כסדר שם כתובים בתורה ז"ל הא דאמר הטעם דאין עושין מספר תורה מזוזה לפי שאין מורדין כו' משמע נלאו הכי עושין היינו שיכול לכמוז למטה בגליון כגון שהיה פרשת שמע בסוף העמוד היה יכול לכמוז אחריה פרשת והיה על הגליון אם לא משום דאין מורדין כו'. ועיין דרישה:

רצא (ה) וש"ל רבס פעמיים ביוב"ל. דכל דבר שהוא של רבס אין לטרוח עליהם שאם יטריח יאמר כל אחד יעשה ספרו. רש"י:

דרישה

לומר שהתוספות יחולקו על המכילתא בשלמא על רבינו לא קשה מידי דייל דהוא סובר הא דאמרין אין עושין מספר תורה מזוזה לפי שאין מורדין היינו כגון שהיה פרשת שמע כתובה למטה בסוף העמוד כו' אבל התוספות שכתבו שניהן קשה. וצ"ל דהתוספות לא לרינא נחתי ועיקר הדין הוא דלא יכתוב למטה בסוף הגליון ולא נקטו למעלה בגליון אלא לדמיון בעלמא וק"ל. אבל התוספות בפרק הקומץ רבה (לכ. ד"ה רילמא) כתבו דהא דאמרין אין עושין מספר תורה מזוזה כו' ר"ל שידבק השתי פרשיות יחד ולא איירי לענין כתיבה כלל ובית יוסף מכיבאם לעיל נסימן רפ"ח (ולכ. ד"ה ומ"ש):

רצ [א] לפי שאין מורדין מקדושה חסורה לקדושה קלה. זה לשון התוספות בפרק המוציא יין (שבת דף ע"ט ע"ב ד"ה הא) אף על גב דפרשת שמע רחוק מפרשת והיה אם שמוע ואם כן אפילו בלא טעם דאין מורדין אי אפשר לעשות ממנה מזוזה י"ל כגון שהיה פרשת שמע כתובה בסוף העמוד וכתוב פרשת והיה אחריה או שהיה פרשת והיה כתובה בראש העמוד וכתוב פרשת שמע למעלה ממנה בגליון עכ"ל. וקשה דאמרין לעיל (ס"י רפח, ולכ): דאם הגיה אפילו אות אחת פסולה וכתב בית יוסף (שם ד"ה ומ"ש) ועד שאין הטעם משום דאמרין במכילתא כתבן שלא כסדרן יגזרו ודוחק

הגהות והערות

רצא [א] בכת"י פארוזי "ושל רבס ביוב"ל": [ב] בכת"י פארוזי "לעשות לו מזוזה": [ג] לפי זה מתייחס כאן הכ"ח למ"ש הטור, ולתקן מקום קביעתה: [ד] וכן העתיק בר"מ הארוך, ובהג"ה בשלחן ערוך כתב הרמ"א דצריך לשלמה לו. ועיין בברכי יוסף: [ה] דצ"ל יטלנה כשיצא: [ו] כן איתא בכת"י. בנדפס "וכן הוא בהגמ"ר", וליחא שם: [ז] בסהרי"ל לפנינו "להטיב לו": [ח] ראה מסכת עבודה זרה ו ע"ב, ושם כו ע"א, טור י"ד רש סימן קנח:

אעים שהרבה דרים שם (נ"ח) והכריקה פירש"י שמא נרקבה או נגנבה ע"ש ולפ"ו מקום המיועד לרקובן כנון שיש שם לחלוחית כפי שהרבה מצוי במדינתנו יש לברוק חריר לכל הפחות פעם בשנה וכן אני נוהג ואפילו מצא ג' שלא נתקלקלו חייב לברוק כולם רבוה לא שייך חוקה כיון שאינו רובת מקום לבקים כמ"ס (נכ"י) ואף כשמתעצל מלברוק וירצה להניח עוד מוזה אסור ששים כל תוסף (פ"ח נ"ט ח"ד).

ב קי"ל רמוזה חיבה הרר היא כלומר לא חיבה הבית ואם יש לו בתים ואינו דר בהם ואינו משתמש בהם פטורים ממוזה ורק אם דר בה חיב במוזה ולכן השוכר בית מחבירו חיב השוכר לעשות לה מוזה וגם לקבוע מקום המוזה וכמ"ס בח"מ סי' שי"ד וכבר נחבאר בס"ס רפ"ו דעל פחות כלי יום אינו חיב במוזה ע"ש ואפילו שכר הבית בחוקת שיש לו מוזה ונמצא שאין לו אין זה מקח בעות דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה כשהיא ברמים קלים כמוזה ויש מי שרצה לומר נשנכנס לבית שיש שם מוזה יברך אקב"ו לדור בבית שיש בו מוזה ואינו עיקר דלא מצינו ברכה זו בשום מקום ונ"ל דזה יכול לעשות להסיר המוזה ולבודקם ואח"כ יקבע אותה בברכה ואנ"ג רכסי רפי"ט נהבאר שלא יברך בכה"ג זהו כשכבר דר בה אבל רנכנס לדור שסיר סברך בכה"ג (מידי דהוה אעלית ודו"ק).

ג תניא כב"מ (ק"ג) המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מוזה וכשהוא יוצא לא ימלנה בירו

ד נשים חייבות במוזה שהיא מיע שאין הזמן גרמא ונשים חייבות כהן ואע"פ רמוזה איחקש להפליין ות"ת מ"ס הא כתיב למען ירבו יסכים וגם נשי בעי חיי זנס קטנים מחנכים במצוה זו כדי להרנילן במצות ודע רבכרכית ירושלמי מ' הרואה מ' העושה מוזה לעצמו אומר לעשה מוזה לאחר לעישה מוזה לשכו כשהוא קובע איסר אקב"ו על מצות מוזה ע"ש ולפי הש"ס שלנו לא קי"ל כן כמ"ס החוסי במנחות (י"ג) אלא קי"ל כמ"ס לעיל בס"י רפ"ט סעי' ג' ע"ש.

רצ"ב כל דיני שילוח הקן וכו' כ"א סעי'.

א כתיב כי יקרא קן צפור לפניך כדרך ככל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך וגו' מצוה זו אינה חובה לקיים אלא כשבאה לידו וכך שנו חכמים בה' שילוח הקן (חולין ק"ט) יכול יחזור בהרים ונבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא במאירע לפניך ע"ש אבל במאירע לפניך אתה מחוייב לקיימה ואיך יכול לומר אינו רוצה ליקח את הבנים ולא את האם ואעביר מפניהם דנראה מלשון הש"ס דרק אינו מחוייב לחזור אחר קן ומעטע להדיא ראם באת הקן לידו מחוייב לקיים המצוה וכיכ אחד מן הגרולים (ח"י סי' כ"ז) הא למה זה דומה לאבירה שאינו מחוייב לחזור אחר אבירת איש אבל כשעובר לפניו כתיב לא תוכל להעלים והינן כן הוא ואין לומר היו כאן לא כתיב לא תוכל להעלים דו"ל דה"ל לפי פשטא דקרא כן הוא כי יקרא קן צפור וגו' יש עליך לאו דלא תקח האם על הבנים ויש עליך עשה שלח

תשלח וגו' והוא כלא תוכל להעלים אלא שורה בלאו והוא בעשה (ולף זמן סדן אינו חיב לברוק אחרים מ"ס טולדי דבר גדול הוא לכתוב מלכס זו וכ"כ כנכ"י נ"ט כאלוי"ל). ב ואין להביא ראיה להיפך כהא דתנן החם (קמ"א) אסר הרנינו נוסל את האם ומשלח את הבנים חיב ע"ש דמשמע דווקא בכחיג אבל אם רוצה שלא להתקרב לסניהן שטר דאינו כן בשנדרק מאי קמ"ל אלא דהא קמ"ל דלא תימא דהתורה לא הקפידה רק שלא ליסיר שניהם כדכתיב לא תקח האם על הבנים אבל כנסילת אחד מהם קיים המצוה והא דכתיב שלח תשלח את האם וגו' חדא סינייהו נקטה והיה להיפך לשלוח הבנים וליסור האם דזה קמ"ל דאינו כן דווקא קאברה תורה לשלוח האם וליסור הבנים ולא להיפך וא"כ אין זה ענין לאם ירצה שלא לקיים המצוה כלל (יב"ח סי' י"ג) וכן כתיב דמחוס' קמ"ל ד"ס שני י"ט כתיב לזה (שם נח"י) וכן כתיב דמחוס' קמ"ל ד"ס נכריהם ע"ש וכתיב פלגו כהן ביתר ואלס כתיב האב"ל ע"ש ולפ"י נ"ט מחוס' אין מחוס' ודו"ק).

א כתיב כי יקרא קן צפור לפניך כדרך ככל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך וגו' מצוה זו אינה חובה לקיים אלא כשבאה לידו וכך שנו חכמים בה' שילוח הקן (חולין ק"ט) יכול יחזור בהרים ונבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא במאירע לפניך ע"ש אבל במאירע לפניך אתה מחוייב לקיימה ואיך יכול לומר אינו רוצה ליקח את הבנים ולא את האם ואעביר מפניהם דנראה מלשון הש"ס דרק אינו מחוייב לחזור אחר קן ומעטע להדיא ראם באת הקן לידו מחוייב לקיים המצוה וכיכ אחד מן הגרולים (ח"י סי' כ"ז) הא למה זה דומה לאבירה שאינו מחוייב לחזור אחר אבירת איש אבל כשעובר לפניו כתיב לא תוכל להעלים והינן כן הוא ואין לומר היו כאן לא כתיב לא תוכל להעלים דו"ל דה"ל לפי פשטא דקרא כן הוא כי יקרא קן צפור וגו' יש עליך לאו דלא תקח האם על הבנים ויש עליך עשה שלח

לחתום על פרשת המזווה

רנ"ט] והשיב רבינו שאסור לחתום חתימה על פרשת המזווה, דאסור להוסיף עליו, ואפילו חתימה שנעשה ע"י מין טבעת שעושה אותיות לבנות ג"כ אסור, דאפילו אם אינם אותיות להכשיר, מ"מ לפסול נחשבים הם כאותיות. אבל בצד הגב של הפרשה אין קפידה, דבין כך כותבים שם כמה מילים שם השם, וכדומה רנ"א.

מכירת מזוזות לגוים

רס] ייבומישהו צלצל ושאל האם מותר לו למכור מזוזות לנכרים שמבקשים לקנות אותם. ושאל רבינו ולמה רוצים לקנותם? והשיב השואל שהם מחזיקים את זה כסימן למזל טוב. והשיב רבינו שרואים ממה ששלח רבינו הקדוש לארטבן מזווה, כמו שכתוב בגמ' (ירושלמי פאה פ"א), שארטבן שלח לו מתנה חשובה, ורבי שלח לו מזווה ושאלו הנכרי שאני שלחתי לך מתנה ששונה הרבה, ואתה שלחת לי מתנה ששונה דינר, והשיב לו רבי שמתנתך מצריכה לשמור אותה, ומתנתי תשמור אותך. רואים שאם הנכרי יכבד אותו אין איסור, עד כדי כך שאפילו מותר לשולחו לנכרי כשלא ביקשו, וכודאי שיש לטעון כך כשהנכרי מבקש אותו, ויש ענין של איבה רנ"ג!

והוסיף רבינו שבאמת רואים בזמן חז"ל שהיו מכבדים מלכי הגויים ומוציאים לכבודם ספרי תורה, ואפילו היו נותנים להם ס"ת, והם היו מניחים הספרים באוצרותיהם. ושאלתי ולמה אין ליתן מזווה שמודפסת על נייר, דאיך ידע הנכרי שהיא לא כשרה, והשיב רבינו שאסור לרמותו. ושאלתי ולמה אין לחוש ל"מעלין ליוחסין" שאם יתלה הגוי המזווה על דלתו יחשבו אנשים שהוא יהודי. ואמר רבינו זה חשש רחוק ואין לחוש לו.

רנ"א. ע' אג"מ יו"ד ח"ב סי' קמ שרבינו פסק שאם מוסיף שום דבר להקלף בפנים, אפילו רק סימנים, נעשה המזווה פסולה ומוכרח להסירו. ומסיק שם שגם מבחוץ לא יכתוב לכתחילה, אבל לא יהיה פסול.

רנ"ב. ראה עוד בעניין שאלה זו במסורת משה ח"א יו"ד אות רצ"ה.

רנ"ג. א.ה. באג"מ יו"ד ח"א ס' קפד מוכיח התיר מירושלמי זו, והביא שאפילו לשיטת הרמ"א (יו"ד רצ"א:ב) שאסור והוא מהד"מ שם ועיי"ש שיטת מהרי"ל, שגם הוא התיר משום איבה. ורק רבינו חידש כאן שגדר של איבה לענין זה אינו דוקא סכנת נפשות, אלא שלא יגרום שנאה.

בלבד ותרתי אמר, משום איבה כמו דמתירין בשאר מקומות, רק הכא שלא מצוי שיהיה איבה בשביל זה משום שהרבה יקבלו הטעם ולא יהיה איבה ולכן אסר מהרי"ל בסתם, לכן כתב הרמ"א דנראה לו חדוש דבמקום שאיכא למיחש משום איבה דהוא במבין שלא יקבל הטעם מותר משום שהוא רק איסור דרבנן, ועוד חידש להתיר כאן אף כשמקבל הטעם ולא יהיה איבה מחמת זה אך מ"מ יודע שירע לו משום זה אף בלא שנאה לענשו ע"ז שלא נתן לו כרצונו ולא בטל טעמו מפני רצונו, משום דכיון דחשש רחוק הוא שיבוה להמוזזה סובר הרמ"א שאין זה איסור ממש אף מדרבנן אלא חומרא בעלמא שציוה מהרי"ל להחמיר לכן יש להתיר אף בשביל חשש הפסד ממון לבד.

וא"כ נראה לדינא בעובדא זו שאם מה שיצא הנכרי מהדירה יהיה בשביל האיבה, וניכר זה ממה שאמר לו שלכן יצא ממנו וישכור מעכ"ם אחר שגם שם הרי לא יהיה לו מזוזה הרי נמצא דיצא משום איבה, יהיה מותר לו לקבוע מזוזה בפתחו, ואם אמר שישכור מישראל אחר שהוא יקבע לו מזוזה הרי אין יציאתו מצד איבה אלא מצד שרצונו במזוזה שלכן יהיה אסור, ומצד הפסד השכירות עד שימצא שוכר אחר נראה שאין להתיר, ואם הוא באופן שאין להשיג שוכר אחר יש מקום להתיר למה שבארתי להרמ"א דשירע משום זה הוא אף בידוע שהוא רק חשש הפסד ממון, אבל רק באדם שמשכיר דירות לפרנסתו דבאין פרנסתו מזה אין להתיר כשליכא חשש איבה.

ומה ששאלת אולי יקבע לו מזוזה פסולה, פשוט שאסור כמפורש בחולין דף צ"ד דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות אפילו דעת נכרי ואיפסק כן ברמב"ם ובש"ע, דהנכרי הא מבקש ממנו מזוזה לקבוע בפתח כמו שעושין ישראל והקב"ה שומרם שהוא רק במזוזה כשרה, ורבנו הקדוש ששלח לארטבן מזוזה שאיתא בירושלמי פאה ה"א ברור שהיתה כשרה, ומה שהבאת מספר יד שאול שלא כתב לשם מזוזה אלא לשם קמיע הוא טעות שאסור לכתוב פסוקים בקמיע כמפורש בסימן קע"ט סעיף י"ב וא"כ ראיה גדולה שביודע שהנכרי לא יבוה מותר מדינא ליתן לו אף שיש לחוש לשמא ימות ויבזו היורשין, ורק שמהרי"ל אסר לחומרא בעלמא משום שהוא ראוי להחמיר כדבארתי להרמ"א, ומה שרבי לא החמיר אף שארטבן לא ביקש ממנו שישלח מזוזה הוא משום שהיה לו איזה צורך גדול בזה אף שלא הוזכר זה, ולא מובן כלל מה הרויח היד שאול בזה

לבא לסכנת נפשות התירו רק איסורים דרבנן ולא איסורים דאורייתא. והוי כוונת החת"ס בחתיכת הטבור שהיא מלאכה דאורייתא שביש נכרית עומדת על צדה תצוה לה לחתוך שבזוה ליכא איבה דלא יקפיד ע"ז העכו"ם כ"כ דאף שיראה שביולדת ישראלית חותכת בעצמה ויהיה משינוי זה איבה הוא רק איבה ושנאה בעלמא שהוא כהולדת עוד מזיק שאסור לעבור איסור דאורייתא בשביל זה, אבל אם יש באיבה חשש סכ"נ שהוא שירצה לנקום שהוא כגון בליכא נכרית עומדת על צדה שיפחד העכו"ם מעד שישגיג נכרית תהיה סכנה לאשתו ולבתו היולדת מותרת לחתוך בעצמה דהוי זה כרץ אחריו.

וא"כ גם בכאן במזוזה שכתב הרמ"א דאיכא למיחש משום איבה שג"כ פירושו הוא שיעשה שונאו, אבל מצד זה אפשר אין לחוש שירצה באיבתו לנקום בגופו יש ג"כ חלוק בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן ולכן אם איסור לקבוע מזוזה בפתחו של נכרי כשמבקש הנכרי שאוסר מהרי"ל הוא איסור דאורייתא יש לאסור ואם הוא רק איסור דרבנן יש להתיר, ולכאורה יש מקום לומר שהוא איסור דאורייתא דכיון דהוא משום חשש בזיון ולבוזת כתבי קדש הוא אסור מן התורה שלכן אין להתיר אלא כשידוע שאיבה של עכו"ם זה הוא שירצה לנקום, וא"כ אפשר נפרש שלכן ביאר כאן הרמ"א לפרש דדוקא באיבה כזו שיש לחוש שירע משום זה להישראל היינו שירצה לנקום עבור זה שלא נתן לו וקצת משמע כן מהגר"א שצ"יין לדף כ"ו שהוא לזה שבליכא לאישתמוטי היה מותר לילד לעכו"ם אף בשבת אף שיש גם חלול שבת דאורייתא דהא סתמא נאמר שם דהוא אף כשלא נעקר הולד ואף לחתוך הטבור, אבל דוחק גדול הוא לפרש כן חדא דא"כ היה לו לרמ"א לפרש יותר ולכתוב ושיהיה משום זה חשש סכ"נ לישראל ולא סתם שירע משום זה, ועוד דא"כ אין זה חדוש דין ולא היה כותב ונראה לי שמשמע שהוא חדוש שנראה לו בסברא או מראיה.

ולכן אמינא דאין בזה איסור מדאורייתא משום שאין לחוש לבזיון כיון שרוצה לקובעה בפתחו כדי שתשמרהו ודאי יזהר בכבודה, רק שמ"מ אסור משום חשש רחוק דשמא ימות ויורשיו יבזו אותה שאין לאסור בשביל זה מדאורייתא אלא מדרבנן ולכן מתיר הרמ"א אף באופן שאין לחוש לסכ"נ אלא שירע באיזה דבר היוק ממון, וא"כ יקשה דלא הי"ל לבאר פירוש על משום איבה שהרי איסור דרבנן יש להתיר בשביל סתם איבה כבשאר מקומות, ולכן מוכרחין לומר שרמ"א התיר בשביל כל אחד מהן

עמ"ש"כ ב"ס
וברצוני להוסיף, שהנה מובא בפוסקים
שמקור הדין בבית שבספינה
פטורה ממזוזה מתוספתא נגעים (פי"ב)
דנגעים בבית שבספינה אינו מיטמא
בנגעים. ובמנח"י דחה, דהתם גזה"כ (עי')

כדברינו בקיצור נמרץ, שהטריילע"ר פטור
ממזוזה, ואין לי פנאי כעת להאריך
בדבריו מה שמביא מהשדי חמד לענין
בית קייטנא דפטורין ממזוזה וכ"ש
טרייל"ר, ואי"ה עוד חזון למועד והנלע"ד
כתבתי בס"ד.

סימן סט

הסרת מזוזת כשהדיירים החדשים הינם מנשואי תערוכת

ליל ט' טבת תנש"א לפ"ק
יא"צ דוקן אבי הגאון אב"ד שעדליץ זצ"ל
ראיתי נדפס על הדין שמי שעוזב את
דירתו ויודע שיהודי אחר יעבר
לתוך הדירה דצריך להניח את המזוזות,

מה יהי' הדין אם הבאים לדור שם הינם
מנשואי תערוכת, והשיב הרב וכו'
דלדעתו דמי דין זה לבית של שני
שותפין א' ישראל וא' עכו"ם דחייב
במזוזה משום בעלות הישראל, ה"נ כל
שאינ חשש שיבאו המזוזות לידי בזיון

וגדולה מזו מצינו בחו"מ (סי' תכ"ה ס"ד) שהביא ברמ"א דין קנאים פוגעים בו שהבא על העכו"ם בפרהסיא מותר להרגו בשעת מעשה, והמחבר כתב דאפי' רודף אחרי' ואמרה הניחוהו כי יהרגני הך אדם שהוא ערוה, מבהילין אותו ומונעין אותו ע"י הכאת אבריו ואם א"י באבריו אזי אפי' בנפשו, והעיקר בסעיף ה' דאפיקורוס מישראל העובד כו"ם, או עושה עבירות להכעיס, או הכופרים בתורה מצוה להעבירן אם יש בידו לסבב כן, ואם לאו יסבב סיבת העברתן, כיצד ראה א' שנפל לבאר, וסולם בבאר, מסלקו ע"י אמתלא שאומר הריני טרוד להוריד בני מהגג ואחזירנו לך, וקמיירי בישראל בעל עבירות שעומד ברשעו ושונה בו תמיד, אזי צריך לעמד על דמו, יעושה. ולכאורה אם במקום שהאדם מסוכן ממש בלי הסולם יש למנוע ממנו את הסולם, בודאי דלבר נש כי הא אין להניח בשבילו את המזוזה, ואדרבה יתכן טפי שמהנכון להסירה, כי עיקר הטעם משום המזיקין דהו"ל כמזיקו כשמסיר את המזוזה כדאי' בתוס' ב"מ דף ק"ב, ובמק"א כתבתי ביאור כל הענין לענ"ד בעזה"י. ובפרט לפי שטחיות דברי הריטב"א (החדשים) שם דאין לסלק קדושה מהבית, כבר נש כי הא הרי כבר הוסרה הקדושה מאליו, והסברא נותנת דלהשאיר המזוזה הוי בזיון טפי. ובפרט שבתשובתי ביארתי דגם הריטב"א סבר דיש בזה משום מניעת מזיקין ואינו טעם חדש לגמרי, בודאי מוכח מכאן שאין חיוב להשאיר מזוזה בעד יהודי כזה,

חייב להשאיר המזוזה כאילו הי' שותפות כנ"ל שאז הי' חייב להניח את המזוזה, עכת"ד.

באמת דמיון זה קשה כעוכלא לדנא, כי א' היוצא מכלל דרך הצבור ופורש מחיי היהדות עד כדי ההתכוללות לא דמי לשותפות עם עכו"ם כי נשואי תערובת פקר טפי, שהרי אף בזמנינו שפשתה המספחת ליכא מאן דלא ידע שחלק גדול מן האומה מרחק ומתעב דבר זה, וחומר האיסור ידוע לכל ואף למי שלא ראה מאורות מימיו ולא מרגיש חומר הענין, וכבר כתבו התומים והנתיבות (סי' ל"ד) שהלוקח נכרית לאשה בדרך אישות עובר אלאו דלא תתחתן בם והוי איסור דאורייתא ופסול לעדות ולכ"ד שבקדושה, כדכ' האחרונים, ועי"ש בפת"ש. וכיון שהדבר כה חמור שאדם כזה עבריין חשיב, ועי' דברי הרמב"ם הידועים (בפי"ב מאיסור"ב ה"ז) מה שכתב על בועל כותית דכאילו נתחתן לעכו"ם גופי', ומה גדול "עון זה אע"פ שאין בו מיתת ב"ד אל יהי קל בעיניך, אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אע"פ שהוא ממזר, והבן מן הכותית אינו בנו, שני' כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי ה', ודבר זה גורם להדבק בעכו"ם שהבדילנו הקב"ה מהם, ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו". וע"כ מי יהין בלבו כי חיתון בעכו"ם הוי כשותפות שבין ישראל לעכו"ם, ושחל התייחסות כזו כלפי ישראל שבזוג.

מהר"י אסאד דבזמן שהפרוץ מרובה על העומד צריכים לקרב בעבותות של אהבה. וגם יודעים דברי החזון איש (יו"ד סי' ב' אות ט"ז) שעדיין חייבים ומצווים להחיותם ולעמד על דמם. רק באתי להעיר דלענ"ד במי שמתחתן עם נכרית גריעא טפי ממחלל שבת. ואף אם הי' תינוק שנשבה לגבי מצות, היכא דנתרחק יותר ונשא נכרית אין מצווין להחיותו והחילוק הוא פשוט. הרי רואים מהנסיון שהרבה בני אדם ישראלים שלא למדו כלום ולא שומרים כלל הרי הזדהותם היא ליהדות, וברוב פעמים נתגאים הם על יהדותם, רק דלענין שמירת תורה ומצות עוד מרוחקים וקשה מאד עליהם לשנות את תהליך חייהם והרגלם בשעה קט, בזה יודעים מיהדותם רק לא הספיקו ללמד ולהתרגל בימי הנערות, לא כן מי שנשוי נכרית הרי נתקררה הרגשתו ליהדות עד כדי כך שמוכן לוותר על זיק היהדות שבקרב לגמרי. דהרי העובדא שחלק גדול של היהודים שאינם שומרי תומ"צ כלל בחלה נפשם מנשואי תערובת, ומי שלא איכפת לו כלל ישא נכרית, חוץ ממעשים בודדים שבא איזה מצב בלתי רגיל, אבל בדרך כלל אפי' בתוך תינוקות שנשבו ישנם הרבה שמכירים ביהדותם ולא יעשו שום דבר שלפי הבנתם פוגם בהכרה זו, וידוע לכולם שנשואין לנכרית הוי פגם בעצם היהדות, ואף שאיסור חמור כנשואי תערובת קל עליו היי' לא משום שחומר האיסור לא מורגש אצלו אלא משום שכל יהדותו והתיחסותו אלי' לא מורגשת. ואף אם נימא דסו"ס ישנם

שהרי כבר הבאנו מהרמב"ם אפס קצהו של חומר איסור זה, והרי בחיים כאלו עם הכותית, הרי שונה באולתו תמיד ועומד ברשעו. וכן נשנו הדברים ביו"ד סי' קנ"ח, ואף שבשו"ע משמע שהי' אפשר להרג זה בידים והעיר הגרעק"א ז"ל מתשובות הרא"ש (כלל ל"ב סי' ד') דק מורידין ולא ממיתין, בנ"ד ליכא נפקותא בכ"ז דודאי הסרת המזווה לא חמירא אף כהורדה לבור.

אולם מה שרכים אומרים בזה"ז די ש לרוב מאלו האנשים דין תינוק שנשבה מאחר שלא ראו מאורות מימיהן ולא נתגדלו בשום זיק של יהדות, ולכן לא גריעי המתחתנים בתערובת ממחללי שבת וכו', חדא, בשו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' ע"ד) מסיק דאף למחלל שבת אין לדון כן, ועוד אפי' לדברי הבנין ציון (ח"ב סי' כ"ג) דאנשים המחזיקים את השבת בקידוש וכו' שמראים שעצם התייהדותם חשוב בעיניהם, אנשים שהתרחקו כ"כ שלא מראים זיק כזה ליהדות, אף שאין להאשימם ח"ו, ואדרבה לקרבם, מ"מ עדיין לא ברירא דמותר לצרפם לכל דבר שבקדושה. ואולי אינם בכלל ההיתר דבנ"צ, ואף הבנ"צ כותב שם בכותרת שמכאן ואילך הוו תשובות שלא להלכה ולמעשה. ומכבר יש לי אריכות גדולה בזה ולא עת האספך פה ובכלל שכבר דשו בזה רבים וטובים. אמנם לא באתי בזה לחלק על הבנ"צ ועוד עמודי עולם שאנו סומכים עליהם, דבהרבה מקומות סומכים עליהם למעשה בענ"ז ואף מקרבים אנשים לדת ק' כדברי

קבעה על ידם, כשיסירה מאיזה טעם שיהיה, כשיחזרה יברך⁽¹¹⁾. ראה בפ"ז סעיף ז.
 בד. כאשר יש לקובעה בברכה, לא יקבעה על ידי מי שאינו שומע אף שהוא מדבר⁽¹²⁾. אך
 יכול לקובעה לכתחילה על ידי אשה⁽¹³⁾ או גר⁽¹⁴⁾.
 בה. פורק עול כשר לקבוע את המזוזה⁽¹⁵⁾. אך אסור לבקש ממנו לקבוע⁽¹⁶⁾ כשמתכבד
 בכך⁽¹⁷⁾. ובמקרה שיש חשש שאם ימנע מלכבדו יזיקו בגופו או בממונו, מותר⁽¹⁸⁾.

שנשים חייבות, ואם היו פסולות היה לפוסקים להזהיר
 שלא יקבעו לעצמן.
 אמנם בישועות מלכו (על הרמב"ם) פסל אשה לקביעה,
 וטעמו דכמו שגוי פסול לעשיית התפילין משום
 דנתמעט מכתובת תפילין, כמו"כ אשה שפסולה לכתובת
 מזוזה פסולה גם לקביעתה. אך לענ"ד דבריו תמוהים
 מאד דקביעת המזוזה ל"ד לעשיית תפילין אלא להנחת
 תפילין שאשה כשרה לה כמבואר בע"ז לט. וכבר כתבנו
 בפרק ב סקט"ו דוכתבתם אינו כולל את הקביעה, אלא
 כמש"כ האונקלוס וכתבתם על הקלף ותקבעינון על
 המזוזות. ועוד דהטעמים שכתבו האחרונים לפסול גוי
 לקביעה כמש"נ בס"ק נ"א אינם שייכים באשה, מלבד
 טעמו של הקר"א דמקשינן לציצית, אך עי"ש שפקקנו
 בזה, וגם הקר"א עצמו רק צידד בזה. ועוד דלפי
 הדרישה (הו"ד בש"ך רפב,ו) אשה כשרה אף לכתובה
 וכ"ש לקביעה. ועיין בשד"ח (מ' מ כלל קלא) שהביא
 כמה אחרונים שדנו לפסול גוי, אך לכו"ע היה פשוט
 להכשיר אשה, ונדחקו לחלק ביניהם עי"ש. ומש"כ
 בתשו"ה (ח"א תעח, ושנה משנתו בח"ד רלח,ו)
 שהשד"ח בשם החק"ל פסל אשה, כנראה כוונתו למש"כ
 שם לדון אם יש לפסול גוי מהיקש דקשירה לכתובה,
 וא"כ ה"ה לאשה. אך עי"ש שסיים 'ומ"מ הדבר צריך
 תלמוד דלא נזכר בשום פוסק שבא ליד'. וא"כ נראה
 שאין לחוש ליחידא. ואף היכא שצריך ברכה האשה
 בכלל ערבות, כמש"נ בפ"ז סקל"ט.

ערבות אף לגדול, וכ"כ בחכמת שלמה (או"ח קפו). וכ"נ
 בדעת הפרמ"ג וכדלהלן. וכן מסתבר דאמאי לא יהיה
 חינוך לערבות כמו לשאר מצוות. ולדבריהם קטן הקובע
 לאחר יכול לברך.

[תוס' נקט שקטן שאכל כזית אינו יכול להוציא גדול
 שאכל כזית, דתרי רבנן לא מפיך חד רבנן. והק' רע"א
 הא אין להתחשב במה שאכל רק כזית, שהרי גדול
 שאכל כזית, מוציא גדול שאכל כביצה. והחזו"א הוכיח
 מכח זה שקטן אינו בכלל חינוך לערבות, ולענ"ד אף
 שאין קטן בכלל ערבות דאורייתא, אך הוא בכלל חינוך
 לערבות מדרבנן, וביאור דברי תוס' הוא דהנה כבר יסדו
 האחרונים ורע"א בתוכם דאשה שאינה מחוייבת
 בקידוש, אינה בכלל ערבות על קידוש, וא"כ כדי לחייב
 קטן בערבות עבור גדול שאכל כזית, בעינן שיהיה הקטן
 בעצמו מחוייב בברכה מ"ז אילו היה אוכל כזית, וכיון
 שחיובו בזה הוא מדרבנן, חשיב תרתי דרבנן, דהיינו
 ערבות וכזית. והנה הפרמ"ג כתב (בפתיחה כוללת ח"ב
 יז. ובסי' תפט מ"ז ב) שקטן אינו ערב לגדול, ומשמע
 דלקטן הוי ערב, וע"כ שכוונתו שאינו ערב מדאורייתא,
 אך מדרבנן הוי ערב, וכמש"נ. ומש"כ הפרמ"ג בסי'
 תרפט (בא"ד ד) שקטן אינו ערב אף לקטן אחר, עי"ש
 שלמד כן מזה שכתב הרא"ש שנשים אינם בכלל ערבות.
 אך כבר דחו האחרונים והפרמ"ג שם בכללם, שכוונת
 הרא"ש רק במצוות שנשים פטורות, וא"כ במזוזה
 שקטנים חייבים, הרי הם בכלל ערבות].

(11) כמש"נ בפ"ז סעיף ו. וזו סיבה נוספת שלא לקבוע
 על ידם, כיון שיי"א שכשיחזור ויקבעה לא יברך, ואף
 שלענ"ד העיקר להלכה שיברך, אין כדאי להיכנס
 לספיקות.

(12) בפ"ז סעיף יח נתבאר שחרש לא יקבע לכתחילה,
 ונראה שחרש גרע מגוי וכדו', שהרי חרש חייב לברך,
 ואינו מקיים את חיובו. ופשוט ששליח אילם השומע
 ואינו מדבר, יכול לצאת בברכת אחר המברך לצורך
 עצמו, כמש"נ בפ"ז סעיף יז.

(13) חת"ס (חיו"ד רעא ד"ה ולדידי) כת"ס (יו"ד קכט)
 ערוה"ש (רפט,ב) שבט הלוי (יו"ד קנח,ג) ובהסכמה לסי'
 חובת הדר) וכ"כ הגרש"ז אורבך (במאמר שהודפס
 בקובץ צוהר אהל ברוך) ובסי' חובת הדר (ט,ג). וכן
 מוכח מסתימת כל הנו"כ עמש"כ השו"ע (רצא,ג)

(14) פרמ"ג (א"א נגיט) הוכיח שגר בכלל ערבות, ויכול
 לברך עבור ישראל או להיפך, וסותר למש"כ בפתיחה
 כוללת (פ"ג אות כט) ע"פ רש"י (נדה יג,ב) ותוס'
 (קידושין ע,ב) שגר אינו בכלל ערבות, ועי' במנח"י (ח"ג
 נד, לו) שכתב דלפי"ד רע"א דבמצוות שהנשים איתנהו
 ישנם בכלל ערבות, ה"ה לענין גר. אך לענ"ד אין זה
 מוכרח דנשים קיבלו את התורה, משא"כ גרים, ואכמ"ל.
 (15) ואפשר לקבוע על ידו אף במקום שצריך לברך,
 שהרי לרוה"פ ברכתו ברכה כמבואר בבית"ל (רטוב,
 ד"ה המברך. ועי"ש בד"ה אם) ודלא כאגרו"מ (או"ח
 ח"ב נ). ולענ"ד דברי האגרו"מ אינם מוכרחים, דאף
 אפיקורס כשמוזכר ש"ש כוונתו להקב"ה ע"פ אמונת
 עמ"י, ואף שאומר שאינו מאמין בזה, מנין שזה מעכב.
 ועוד דהרבה מהם מאמינים בהקב"ה אלא שלא מאמינים